

Obavijest

Regionalni dijalog – Republika Hrvatska – Republika Srpska/BiH: Javnost kao faktor demokracije

Banja Luka, 21-22. studenoga 2002.

Fondacija Friedrich Ebert je, u suradnji sa Centrom za međunarodne studije iz Zagreba i Centrom za međunarodne odnose iz Banja Luke, organizirala 21/22. studenoga 2002. u Banja Luci znanstveni seminar: "Javnost kao faktor demokracije". Taj skup je nastavak projekta - Regionalni dijalog između Republike Hrvatske i Republike Srpske/Bosne i Hercegovine, koji je financiran sredstvima Pakta o stabilnosti jugoistočne Europe, a održan je u siječnju i svibnju ove godine. Cilj seminara u Banja Luci bio je da se u znanstvenim okvirima s bosanskohercegovačkim i hrvatskim predstavnicima odrede današnja uloga javnosti i pozicija javnog mnijenja u regiji.

Kako je zadnjih godina došlo do društvenih promjena, koje su u dijelovima regije imale i ratni ishod, tako je i javnost kao masovno učešće građana u oblikovanju javnog mnijenja i donošenju političkih odluka, različito reagirala na te društvene i transformacijske procese. Ona je često bila predmet manipulacije, prije svega od vodećih nacionalnih snaga. Rezultat takvog razvitka bio je i izostajanje kritičkog i nezavisnog glasa javnosti prema vladajućim strukturama. Ali, u nekim situacijama, ona je bila osjetljivija nego što se to očekivalo. Osim toga suvremene društvene odnose u svijetu u zadnje vrijeme potresaju krupne promjene, poput terorističkog napada u Sjedinjenim Američkim Državama. Polazeći od toga sudionici seminara: fakultetski profesori, predstavnici političkih stranaka, novinari pokušali su utvrditi u kojoj mjeri javnost kao kritička publika u regiji predstavlja kontrolu državnih institucija i kvalificirano javno mnijenje.

Skup se u okviru tri održane sesije tematski bavio odnosom javnosti prema suvremenim međunarodnim političkim tijekovima, sigurnosnim aspektom i etničkim odnosima u svjetlu javnosti, te kreiranju javnog mnijenja i utjecaju političkih faktora na njega. U svom izlaganju "Politika kao javna ili tajna stvar" prof. Miodrag Živanović s Filozofskog fakulteta u Banja Luci je zaključio da se politika uz postojeće kadrove uglavnom vodi kao tajna stvar, koja kao takva dovodi do inverzije odgovornosti i negativne selekcije. Živanović smatra da u zemlji koja je svojevrstan protektorat kao BiH ne može biti riječ o javnosti politike.

U istoj sesiji: "Suvremeni međunarodni politički odnosi i javnost" prof. dr. Radovan Vukadinović s Fakulteta političkih znanosti iz Zagreba je istaknuo kako je međunarodnoj javnosti, kao bogatom i razvijenom dijelu svijeta, trebalo dugo vremena da utvrdi što se događa u jugoistočnoj Europi. Objasnio je da je zapadna javnost razočarana razvojem situacije na Balkanu i nastoji 'zatvoriti' to područje u idućem razdoblju. Mr. Lidija Čehulić

iz Centra za međunarodne studije iz Zagreba se u okviru svog izlaganja bavila vladavinom G. Busha i njegovim odnosom prema regiji kroz prizmu američke i svjetske javnosti. Zaključila je da se u regiji mnogo očekivalo kako od američke, tako i od europske javnosti, te da je, što se utjecaja tiče, Amerika odnijela prevagu. Jedan od zaključaka u ovoj sesiji bio je taj da u Bosni i Hercegovini, pa i šire ne postoji demokratsko javno mnijenje.

Prof. Vlatko Cvrtila, također predstavnik Centra za međunarodne studije iz Zagreba i profesor Fakulteta političkih znanosti, osvrnuo se na promjene u javnosti kad je riječ o poimanju terorizma nakon 11. rujna prošle godine. Ukazao je na to da mehanizmi zaštite od države više nisu dovoljno jamstvo njenim građanima. Terorizam je poslije 11. rujna 2001. postao ozbiljna prijetnja američkom društvu, te su zbog toga građani Amerike dali plebiscitarnu potporu državi da u borbi protiv njega preduzme sve neophodne korake. To je dovelo do personalizacije borbe protiv terorizma, što je svojevrsna promjena u odnosu na stanje do 11. rujna, zaključio je Vlatko Cvrtila.

“Javnost i etnički odnosi” bila je tema izlaganja profesora s Fakulteta političkih znanosti iz Zagreba Siniše Tatalovića. On je istaknuo da skladni etnički odnosi nikada nisu budili pozornost javnosti, te da su u medijima uvijek bili više zastupljeni etnički sukobi nego etnička suradnja. Istodobno je Tatalović upozorio na to da ljude ništa ne može pokrenuti na sukobe u toj mjeri kao što to čini nacionalna ostrašćenost. U istoj sesiji se Branko Vignjević iz Ministarstva odbrane Republike Srpske bavio odnosom javnosti i obrane. On je zaključio da javnost sve više ispoljava stavove, bar o generalnim političkim opredjeljenjima kako u organizaciji obrambenih sistema, tako i u pogledu određivanja mogućih izvora ugrožavanja demokratskih sistema.

U završnoj sesiji o kreiranju javnog mnjenja i njegovom odnosu prema političkim faktorima, Miloš Šolaja, iz Centra za međunarodne odnose iz Banja Luke, je govorio o medijima i javnom mnijenju. Šolaja je zaključio da ni sedam godina poslije rata, uz sve napore koji su uloženi u razvoj političkih partija i drugih institucija, prilagođavanju državnih organa i ulaganju u razvoj medija, njihov utjecaj na formiranje javnog mnjenja još nije u onoj mjeri odlučujući u kojoj bi to bilo potrebno prema zahtjevima višestranačkoga demokratskog društva. Po njemu nije dovoljan samo hardware – elektronski mediji kao puki prenositelji informacija – već je potrebno graditi i publiku koja je spremna i koja zna politički rezonirati, koja prima i zna koristiti informacije, ali i ispoljavati svoje stavove, znajući da može utjecati na promjenu stanja.

Veselko Čerkez, glavni urednik na radiju Herceg-Bosna iz Mostara i asistent na odsjeku novinarstva Pedagoškog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, govorio je o zatvorenosti izvora informiranja i njihovom negativnom uticaju na javnost i djelovanje medija. On je kritizirao trenutno stanje u BiH, ističući kako su “mnogima, posebice onima najodgovornijima u sustavu

vlasti, puna usta pozitivnog tretiranja javnosti, poštovanja javnog mišljenja i gotovo zaklinjanja kako se sve i inače radi u 'ime demokracije i te iste javnosti'. Međutim, to je samo puka tlapnja, čisto teoretiziranje, 'prodavanje magle' radi ubiranja dodatnih političkih poena", zaključio je Čerkez.

Gostimir Popović iz banjalučkog Centra za međunarodne odnose osvrnuo se na odnos javnosti i političkih stranaka, ističući da je poštivanje principa javnosti rada i odnosa prema javnom mnijenju vrlo često osnovni kriterij uspješnosti političke stranke, a da njena unutrašnja struktura svoj odnos prema javnosti prenosi u sistem uprave i na taj način najbolje pokazuje da radi u interesu građana. Dragoljub Krneta iz Instituta za javno mnijenje iz Banja Luke se oslonio na neka od istraživanja instituta koja jasno pokazuju da su građani u Republici Srpskoj/BiH nespremni javno iznositi mišljenja. Takvom stavu doprinosi, zaključio je Krneta, i nepostojanje mehanizama zaštite građana u BiH.

Opći je zaključak da će na ovim prostorima ipak trebati još dosta vremena kako bi javnost poprimila ono značenje koje ima u općoj jezičnoj upotrebi u svijetu – da postane obilježje za dostupno i javno, te da kao kvalificirano javno mnijenje i kritička publika „kontrolira“ i nadgleda državne institucije.

Tanja Topić